

KÓCZY Á. LÁSZLÓ

Lisszaboni kilátások

A lisszaboni szerződés módosítja az Európai Unió legfőbb döntéshozó szervében, az Európai Unió Tanácsában alkalmazott minősített többségi szavazás szabályait. A jelenleg érvényben levő mechanizmusban az országok súlyait – politikai alkuk eredményeképpen – a nizzai szerződés rögzíti, ezek 2019-ben megszűnnek, és szerepüket a népességi adatok veszik át. A változás célja, hogy a döntések könnyebbek, igazságosabbak legyenek, és mindez teljesüljön az Európai Unió összetételének jövőbeli változásai esetén is. Az új döntési mechanizmus nem egyformán érinti a tagállamokat. Cikkünkben az országok befolyását játékelméleti modell: hatalmi mértékek segítségével vizsgáljuk. Bár az Európai Unió tehetetlensége csökken, egyes országok sokat veszítenek befolyásukból. Magyarország is a vesztesek közé tartozik, befolyása 40 százalékkal csökken a szavazási szabályok megváltoztatása, illetve a kedvezőtlen demográfiai folyamatok következtében.*

Journal of Economic Literature (JEL) kód: C71, D72, F55, H77.

2007 decemberében egy ritka dolog játszódott le a magyar parlamentben. A lisszaboni szerződés december 13-i aláírásának másnapján a külügyminiszter betérjesztette a T/4678. számú törvényjavaslatot a szerződés ratifikálásáról,¹ a parlament egy nap alatt megvitatta, közel egyhangúan elfogadta, és december 22-én már – elnöki aláírással – meg is jelenített a Magyar Közlönyben. Ritka az ilyen összefogás a magyar politikában: mit tud ez a szerződés, amivel ezt a támogatottságot képes volt kivívni magának?

Az Európai Unió legfőbb döntéshozó szerve az Európai Unió Tanácsa (korábbi nevén: Miniszterek Tanácsa),² ahol minden egyes tagállamot egy fő (egy miniszter) képvisel. A döntéseket az Európai Gazdasági Közösség (EGK) 1958-as megalakulása óta súlyozott minősített többségi szavazással hozzák, kifejezendő az országok közötti méretbeli különbségeket. A jelenleg alkalmazott súlyokat a nizzai szerződés rögzíti, és hosszas viták eredményeképpen alakultak ki. A súlyok és az effektív döntési képesség közötti összefüggés rendkívül összetett, így minden egyes bővítés, de akár az országok eltérő demográfiai folyamatai is rendszeresen szükségessé teszik a súlyok felülvizsgálatát, folyamatosan napirenden tartva a problémát.

* A szerző köszöni egy névtelen lektor részletes bírálatát és az OTKA (NF-72610) Európa Tanács Marie Curie reintegrációs ösztöndíját (PERG-GA-2008-230879) és az MTA Lendület-program (LD-004/2010) támogatását.

¹ A törvényjavaslat pontos címe: T/4678 Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról szóló lisszaboni szerződés kihirdetéséről.

² Az Európai Unió Tanácsa nem keverendő össze sem az Európa Tanáccsal, ami egy strasbourgi székhelyű, az EU-tól független, regionális nemzetközi szervezet, sem az Európai Tanáccsal, ami pedig az EU állam- és kormányfőinek találkozója, az EU csúcsszerve.

Számtalan ambiciózus gazdasági és politikai célja mellett (Gács [2005]) a lisszaboni szerződés egyik legfőbb érdeme, hogy az Európai Unió (EU) döntési mechanizmusait igazságosabbá és könnyebbé teszi. Az Európai Unió Tanácsában új döntési mechanizmust vezet be, eltörli a sokat vitatott súlyokat, és a népességi adatokra helyezve a hangsúlyt, minimalizálja a mechanizmus körüli vitát. Dolgozatunkban először körüljárjuk, mi tette egyáltalán szükségessé a változtatást, illetve hogy milyen változást vártunk a szerződéstől. Általános észrevételeinket már a Kóczy [m. a.] cikkben közzétettük, itt vizsgálatunk fő tárgya Magyarország helyzete a szerződés után mind a reform közvetlen hatása, mind az elkövetkező 50 évre az Eurostat által készített népesség-előrejelzések alapján.

Ennek megfelelően alakul a tanulmány szerkezete is. Először vázlatosan összefoglaljuk a lisszaboni szerződéshez vezető problémákat, majd bemutatjuk a Lisszabon előtt és után alkalmazott szavazási mechanizmusokat, illetve külön kitérünk a *jagellói kompromisszumként* is ismert és végül elvetett úgynevezett Penrose-javaslatra. Formalizáljuk a döntési helyzetek fogalmát, hatalmi mértékeket definiálunk. A terminológiára támaszkodva már be tudjuk mutatni a reform hatását, különös tekintettel a Magyarországot érintő változásokra.

A reform

Előzmények

Az EU magja a valamikori Európai Szén- és Acélközösség hat tagjából alakult Európai Gazdasági Közösség. Az Európai Unió Tanácsában már ekkor lefektették a súlyozott szavazás szabályait, de mivel a politikai berendezkedés és gazdasági fejlettség szerint homogén közösség rendszerint egyhangúan szavazott, annak sem volt különösebb jelentősége, hogy a formálisan létező szavazási szabályok alapján Luxemburg súlya nulla volt (Kóczy [2009]), azaz szavazatával még elméletben sem tudta soha befolyásolni az EGK döntéshozatalát. Az EGK még csak egy volt a három formálódó gazdasági csoportosulás közül, de a „belső hat” piacainak egyesítése sikeresebb lépésnek bizonyult akár a „külső hét,” azaz az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA), vagy még inkább a KGST szervezeténél; utóbbiak tagjai fokozatosan átléptek az EGK-ba, majd az EK-ba, illetve az EU-ba.³ A mára 27 tagú Európai Unió rendkívül heterogén. Aligha várhatjuk, hogy a döntések egyhangú támogatással szülessenek. Mégis, az EU-ban alkalmazott súlyozott szavazást inkább az egyhangú szavazás enyhített formájának kell tekintenünk, hiszen egy javaslat jóváhagyásához olyan szigorú feltételeket kell teljesíteni, amelyeket csak igen kevés, nagyjából ötvenből egy országcsoporthat teljesít. Az egyszerű többségi szavazás esetén, a szavazókat tetszőleges módon kettéosztva, az egyik csoport általában képes érdekének érvényesítésére, azaz a (pozitív) döntési valószínűség (közel) 1:2, tehát az EU-ban az elvben lehetségesnél nagyjából huszonötször nehezebb megváltoztatni a *status quót*. Vitás kérdésekben ez cselekvésképtelenséghez, bénultsághoz vezethet. A változáshoz elsőként el kellett fogadni, hogy olyan döntések is születhetnek, amelyekkel meghatározó országcsoporthat nem értenek egyet. A demokráciának ez a látszólag természetes eleme nem nyilvánvaló egy önkéntes államszövetségben, ahol időnként az egyes országok szuverenitását is érintő kérdésekről szólhat a szavazás. A lisszaboni szerződéshez vezető úton az első lépés annak tudomásulvétele, hogy más országok hozhatnak Magyarországra nézve káros döntéseket, és ezeket is el kell fogadnunk.

A következőkben bemutatjuk a régi és az új szavazási szabályokat, illetve egy elméleti szempontból érdekes, de elfeledett alternatívát.

³ Az EU–25 kialakulását (Kóczy [2010b]) részletesen tárgyalja.

A nizzai szerződés

Mint már a bevezetőben tárgyaltuk, az Európai Unió Tanácsa az Európai Unió legfőbb döntéshozó szerve. A Tanácsban minden egyes tagállamot egy minisztere képviseli, de a szavazáskor az egyes tagállamok képviselőinek szavazata más-más súllyal számít, tükrözve a méretbeli különbségeket. Szemben például egy közgyűléssel, ahol az egyes pártok súlyát teljesen természetes módon a jelen levő képviselők száma határozza meg, itt az országok súlyát a 2001-ben aláírt nizzai szerződés rögzíti. Egy nagyobb népességű ország szavazati súlya nem lehet kisebb, mint egy nála kisebb lélekszámúé, de a súlyok nem tükrözik az országok népességének arányát: a nagyobb országok népességarányukhoz képest kevesebb szavazattal rendelkeznek. Egy javaslatot akkor fogadnak el, ha a támogató koalíció teljesíti a következő feltételeket:

1. A koalíciónak tagja a tagországok többsége.⁴ Itt minden ország pontosan egy szavazattal rendelkezik.

2. A koalíció rendelkezik a (súlyozott) szavazatok 74 százalékával.

3. A koalíció képviseli az Európai Unió lakosságának legalább 62 százalékát.

A Tanácsban alkalmazott minősített többségi szavazás során használt súlyok nem természetesek, minden egyes bővítés előtt hosszú politikai alkudozás során, de minden tudományos vagy elvi alapot nélkülöző módon osztották el őket, megnehezítve és kiszámíthatatlanná téve az EU életét. A bővítések mellett problémát jelent, hogy az országok lakossága más-más demográfiai trendet követ, így például a kezdetben 10-10 milliós Belgiumot és Hollandiát hosszú időn át egyformán kezelték, holott mára Hollandia népessége Belgiuménak több mint másfélszerese. Ez a reform egyik mozgatója.

A szavazati arányok mellett az elfogadási küszöbök, azaz a *kvóták* is önkényesek. *Leech* [2002] részletesen vizsgálja a szükséges többség hatását, különböző további bővítéseket feltételezve. *Felsenthal–Machover* [2001] rámutat, hogy az elfogadott kvóták egyszerűen túl magasak, megbénítva a döntéshozatalt. Összegezve tehát három követelmény fogalmazható meg a szavazási reformmal kapcsolatban: legyen a rendszer igazságosabb, hosszabb távon alkalmazható, és csökkentse a tehetetlenséget.

A lisszaboni szerződés

A lisszaboni szerződés eltörölte az önkényes és sokat vitatott súlyokat, és az országok népességén alapuló szavazási rendszert vezetett be. A reform után egy javaslat akkor fogadnak el, ha

1. a tagországok minősített többsége (55 százalék, illetve speciális esetekben 72 százalék) oly módon támogatja, hogy az az EU népességének legalább 65 százalékát képviseli, vagy

2. három országnál több nem ellenzi.

A második feltétel nélkül a négy legnagyobb ország közül bármelyik három megakadályozhatná egy javaslat elfogadását. Bár nem igazán jellemző az EU-tagállamok pusztán méret szerinti megosztása egy vitás kérdésben, ez egyfajta garancia a kisebb országok érdekeinek védelmében.

Az új szavazási rendszer mellett a szerződés rendelkezik az átmenet kérdéséről is (*Lisszaboni...* [2007] Jegyzőkönyv az átmeneti rendelkezésekről, II. cím). E szerint 2014. október 31-étől kell az új szabályokat alkalmazni, de „2014. november 1. és 2017. március 31. között, amennyiben egy jogi aktust minősített többséggel kell elfogadni, a Tanács bármely

⁴ Általában egyszerű többség elég, de bizonyos esetekben, például, amikor a Tanács nem a Bizottság kezdeményezéséről szavaz, kétharmados többségre van szükség.

tagja kérheti, hogy a jogi aktust a (3) bekezdésben meghatározott [Nizza szerinti] minősített többséggel fogadják el” (uo. 3. cikk 2. bekezdés), azaz a kérdéses átmeneti időszakban bármelyik szabály alkalmazható a javaslatok *elfogadására*. A szavazási szabályokat az *1. táblázat* foglalja össze.

1. táblázat
A döntési szabályok áttekintése

Szerződés		Darabszám	Népesség (százalék)	Szavazat (százalék)
Nizzai	50 százalék	14	62	74
Átmenet	50 százalék	14	62	74
	55 százalék	15	65	
	$n - 3$	24		
Lisszaboni	55 százalék	15	65	
	$n - 3$	24		

A lisszaboni szerződés óta az uniós döntések jellemzően *együtt döntéssel* születnek, ahol az Európai Unió Tanácsa és az Európai Parlament együttes jóváhagyása szükséges a javaslatok elfogadásához.

A javaslatok kezdeményezője az Európai Bizottság, amely a kezdeményezéseket először minden illetékes fórumon megvitatja, s ennek alapján dönt a javaslat betérjesztéséről. A betérjesztés először a Európai Parlamenthez kerül. Az Európai Parlament elfogadja a jelenlegi szöveget, vagy módosításokat tesz. Ha ez a változat elfogadható az Európai Unió Tanácsa számára, a javaslatot elfogadják.

Ellenkező esetben az Európai Unió Tanácsa kialakítja álláspontját, amelyet az Európai Parlament újra megtárgyal, és vagy elfogadja, vagy elveti. Lehetőség van ugyanakkor a javaslat újabb módosítására. Ezt a módosítást az Európai Bizottság is véleményezi, értékelésétől függően kell az Európai Unió Tanácsának – minősített többséggel vagy egyhangúan – jóváhagynia. Egyetértés hiányában egyeztető bizottságot állítanak fel az Európai Parlamentnek és az Európai Unió Tanácsának azonos számú képviselőjéből, s e bizottság igyekszik közös álláspontot találni. Az utolsó olvasatban mind az Európai Parlament, mind az Európai Unió Tanácsa elutasíthatja a javaslatot.

A lisszaboni szerződés tehát jelentősen megnövelte az Európai Parlament szerepét, így megnőtt a parlamenti helyek országok közötti felosztása iránti érdeklődés is (*Grimmett* [2011], *Grimmett és szerzőitársai* [2011]).

A jagellói kompromisszum

Penrose [1946] igazolta, hogy közvetett választójog esetén a választók szavazati egyenlősége akkor teljesül, ha a képviselők a megválasztó körzet lélekszámának négyzetgyökével arányos számú szavazattal rendelkeznek. A reform kapcsán a krakkói Jagelló Egyetem két kutatója (innen az elnevezés), Karol Życzkowski és Wojciech Ślomiczyński javasolt egy, a tagországok népességének négyzetgyökén mint szavazatszámokon alapuló rendszer bevezetését. Azt is igazolták, hogy a rendszer akkor a leghatékonyabb, ha a kvótát 62 százalékban határozzuk meg (*Życzkowski–Ślomiczyński* [2004]). A javaslat széles körű támogatásra lelt tudományos körökben, de hivatalosan csak Lengyelország karolta fel.

Życzkowski–Ślomiczyński [2004] azzal érvelt, hogy a javaslat nem részrehajló, a képviselt elvek világosak, matematikailag megalapozottak. A négyzetgyökmodell mellett szól

az is, hogy igen magas, 16 százalék feletti pozitív döntési valószínűséget tenne lehetővé, ami az összes vizsgált mechanizmus közül a legmagasabb, miközben az európai állampolgároknak majdnem tökéletesen teljesül az egyenlőség elve.

Hatalmi indexek

Ha egy két pártból álló döntéshozó testületben az egyik fél a szavazatok 55 százalékával, a másik 45 százalékával rendelkezik, akkor a hatalom nem 55:45 arányban oszlik meg, hiszen az előbbi a teljes hatalmat gyakorolhatja, míg az utóbbinak nincs beleszólása a döntésekbe. Ez az egyszerű példa jól illusztrálja, hogy a szavazati arányok és a hatalom megoszlása közötti összefüggés nem nyilvánvaló. A továbbiakban ismertetett modellekkel mérhetőség tesszük a hatalmi befolyást – hatalmi mértékeket, illetve indexeket definiálunk.

Egy szavazási helyzetben a döntéshozatal szabályai rögzítik, hogy a szavazók mely csoportjai képesek egy javaslatot jóváhagyni. Az ilyen csoportokat *nyerő koalícióknak* nevezük. A matematika nyelvén azt mondjuk, hogy a szavazók N halmazának S részhalmaza nyerő, ha elégséges egy javaslat jóváhagyásához. Az irodalomban megszokott módon feltételezzük, hogy az N teljes koalíció, azaz a szavazók összessége mindig képes döntést hozni, míg az üres halmaz sosem. Feltételezzük továbbá, hogy ha az S koalíció nyerő, akkor bármely $T \supset S$ bővítése is az. Végül azt, hogy egyszerre csak egy döntést hagyhatunk jóvá, így elkerülhető egy döntés és az ezzel ellentétes határozat párhuzamos jóváhagyása, azaz ha S nyerő, akkor $N \setminus S$, illetve ennek részhalmazai nem azok.

A ma ismert legkorábbi megközelítés a statisztikus L. S. Penrose nevéhez fűződik (*Penrose [1946]*), bár eredménye feledésbe merült, és csak az 1970-es években fedezték fel újra. A hatalmi indexek irodalma a kooperatív játékelmélethez kötődik, hiszen egy szavazási helyzet felfogható egy karakterisztikus formában megadott átruházható hasznosságú játéknak is, ahol a $v: 2^N \rightarrow \{0, 1\}$ karakterisztikus függvény a nyertes koalíciókhoz 1, a vesztesekhez 0 értéket rendel. A már leírt feltételek itt a következőket jelentik:

1. $v(\emptyset) = 0, v(N) = 1,$
2. ha $S \subseteq T$, akkor $v(S) \leq v(T)$,
3. ha $v(S) = v(T) = 1$, akkor $S \cap T \neq \emptyset$.

Bennünket a szavazók határ-hozzájárulása érdekel: az az értéktöbblet, amit j érkezése jelent az $S \subseteq N \setminus \{j\}$ koalíció számára. Ha a határ-hozzájárulás 0, a j szavazó vagy egy már nyertes koalícióhoz csatlakozott, vagy pedig a koalíció továbbra is vesztes marad. Sokkal érdekesebb az az eset, ahol a határ-hozzájárulás 1, azaz, ahol j érkezése egy vesztes koalíciót tesz nyertessé. Ha ez gyakran előfordul, akkor azt mondhatjuk, hogy j -nek jelentős a döntési befolyása, szavazási hatalma.

A szavazási hatalom kétféleképpen is értelmezhető (*Felsenthal–Machover [1998], [2007]*). Ha a szavazás célja a politika befolyásolása, azaz maga a döntés, befolyási hatalomról (*influence power*), azaz I -hatalomról beszélünk. Az I -hatalmat akkor vizsgáljuk, ha egyazon szavazó befolyását különböző szavazási helyzetekben kívánjuk összehasonlítani, mindezt anélkül, hogy a többi szavazóval foglalkoznánk. Ha maga a hatalom a cél, amin a többi szavazóval lehet vagy kell osztozkodni, akkor a P -hatalmat (*power as prize*) vizsgáljuk. Az I -hatalom szerencsésebb megközelítés, ha például ulgatoritani szeretnénk a tagországok gazdálkodására való szabályokat, hiszen itt egy elv megvalósítása a cél. Ugyanakkor a P -hatalom talán jobb, ha a cél az, hogy a büdzséből minél nagyobb szezletet szerezzünk meg. Fontos hangsúlyoznunk, hogy *a priori* hatalmi mértékeket használunk, azaz feltételezzük, hogy kiszámításukkor nem ismert, hogy milyen kérdésekről kell majd szavazni, valamint azt is, hogy a szavazók bármely csoportja között létrejöhet az egyetértés.

Mivel a jelen cikkben az uniós hatalmon való osztozkodás a kérdés, kézenfekvő, hogy P -hatalmi mértékeket alkalmazzunk. Ezek a mértékek normalizáltak, ezért hatalmi indexeknek is nevezzük őket. Két indexet is alkalmazunk, az első a Shapley–Shubik-index (Shapley–Shubik [1954]). Az index tulajdonképpen a Shapley-érték (Shapley [1953], Pintér [2009], Solymosi [2009]) egyszerű játékokra való alkalmazása. Az általánosított súlyozott szavazási játékok (Kóczy–Pintér [2011]) ennek általánosabb formáját adják, de a Shapley-érték számtalan helyen, így például tökeallokációs problémákban is alkalmazható (Balog és szerzőtársai [2011]).

A szavazók véletlen sorrendben kötelezik el magukat a javaslat mellett, s ebben a sorrendben külön figyelmet kap a kulcsszavazó (*pivotal voter*), vagyis az a szavazó, akivel a koalíció eléri a kvótát. Egy szavazó befolyását azzal mérjük, hogy milyen gyakran lesz kulcsszavazó.

$$\varphi_i = \sum_{S \subset N} \frac{(|S|-1)! (|N|-|S|)! [v(S) - v(S \setminus \{i\})]}{n!}.$$

A Banzhaf-mérték, ψ (Penrose [1946], Banzhaf [1965]) esetében kulcsszavazók helyett azt vizsgáljuk, hogy mi a hatása egy-egy szavazó valamely adott koalícióból való kiválásának. A szavazó *kritikus*, ha távozásával a koalíció elveszti nyerő voltát. A szavazó Banzhaf-mértéke ekkor

$$\psi_i = \frac{\eta_i(v)}{2^{n-1}},$$

ahol $\eta_i(v)$ a Banzhaf-féle pontszám, azaz azon koalíciók száma, ahol i kritikus v -ben. Ezt normalizálva kapjuk a β Banzhaf-indexet (Coleman [1971]).

$$\beta_i = \frac{\eta_i(v)}{\sum_{j \in N} \eta_j(v)}.$$

Hogy a két megközelítés közül melyik a helyes, nehéz eldönteni, de a válasz nagyban függ a körülményektől. Mindkét index leírható egy valószínűségi modellel, ahol a szavazók egy véletlen változó valószínűség alapján döntenek el, hogy támogassanak-e vagy ellenezzenek egy javaslatot. Bár a változó eloszlása egyezik a két esetben, a Shapley–Shubik-index esetében az egyes játékosok közösen választják ki a változó értékét, míg a Banzhaf-index esetében a kiválasztás egymástól független. Így a Shapley–Shubik-index alkalmasabb olyan esetekben, amikor a szavazók nagyfokú hasonlósága feltételezhető.

Eredmények

A reform kapcsán, a súlyok körüli problémákon túl két követelmény fogalmazódott meg: váljon könnyebbé a döntéshozatal az EU-ban, illetve igazságosabbá a rendszer. Ezen belül minket elsősorban az érdekel, hogy Magyarország helyzetére hogyan hatnak a változások.

A számítások alapja

Bár a nizzai szerződésben is megjelenik az országok lakossága a nyertes koalíciók meghatározásában, ott ezen adatok szerepe még másodlagos. A reform után megszűnnek a szavazási súlyok, illetve szerepüket a népességadatok veszik át. Többen is kiszámolták már az aktuális népességadatok alapján az új hatalmi viszonyokat (Felsenthal–Machover [2007], Turnovec [2008]), mi az Eurostat, az Európai Unió statisztikai hivatalának 2010

és 2050 közötti időszakra vonatkozó, minden ötödik évre megadott népesség-előrejelzéséből (*Eurostat* [2009]) indulunk ki, ami lehetőséget ad a befolyás *jövőbeli* alakulásának becslésére is. Mint az *Eurostat* [2009] adatbázisához készített tájékoztatójában szerepel, ez egy lehetséges forgatókönyv, ami a termékenységre, halálozásra, ki- és bevándorlásra vonatkozó feltételezéseken alapszik. Az úgynevezett kohorszkomponens-módszert (*George és szerzőtársai* [2004]) alkalmazzák, ami a népességet nem és kor szerinti csoportokra bontva vizsgálja a termékenység, a halálozás és a migráció alakulását. Maguk a népesség-adatok a *Függelékben* tekinthetők meg.

A hatalmi indexek kiszámítása önmagában sem nyilvánvaló, a 27 tagú Európai Unió pedig már egy összetett problémának számít. A számításokhoz az Indices of Power 2.0 programot (<http://www.tbraeuning.de/iop.html>) használtuk, amely egyszerűsége mellett képes összetett szavazási problémákkal, többszörös súlyokkal és több alternatív feltétellel is dolgozni.

Fontos hangsúlyoznunk, hogy az általunk számolt *a priori* hatalmi indexek feltételezik, hogy az EU-tagországok között nincsenek kialakult érdekcsoportok, tartós szövetségek, illetve nincsenek tartós politikai vagy stratégiai viszályok, amelyek – meglepő módon – szintén növelhetik egy-egy ország befolyását (*Kóczy* [2008], [2010a]). Bár e szempontok figyelembevétele pontosabbá teheti számításainkat, az eredmények számottevő változására nem számítunk sem kvalitatív, sem kvantitatív értelemben.

Döntési képesség

Mindenekelőtt meg kell említenünk a pozitív döntési valószínűség látványos javulását. Míg a nizzai szabályok mellett 50 koalícióból csak egy képes érdekét érvényesíteni, a reform után minden nyolcadik koalíció képes erre, azaz az EU-ban gyakorlatilag hatszor lesz könnyebb vagy gyorsabb a pozitív döntéshozatal. Természetesen ebből a szempontból a 2014 és 2017 közötti időszak a legkedvezőbb, hiszen ekkor a régi és az új szabályok is érvé-

2. táblázat

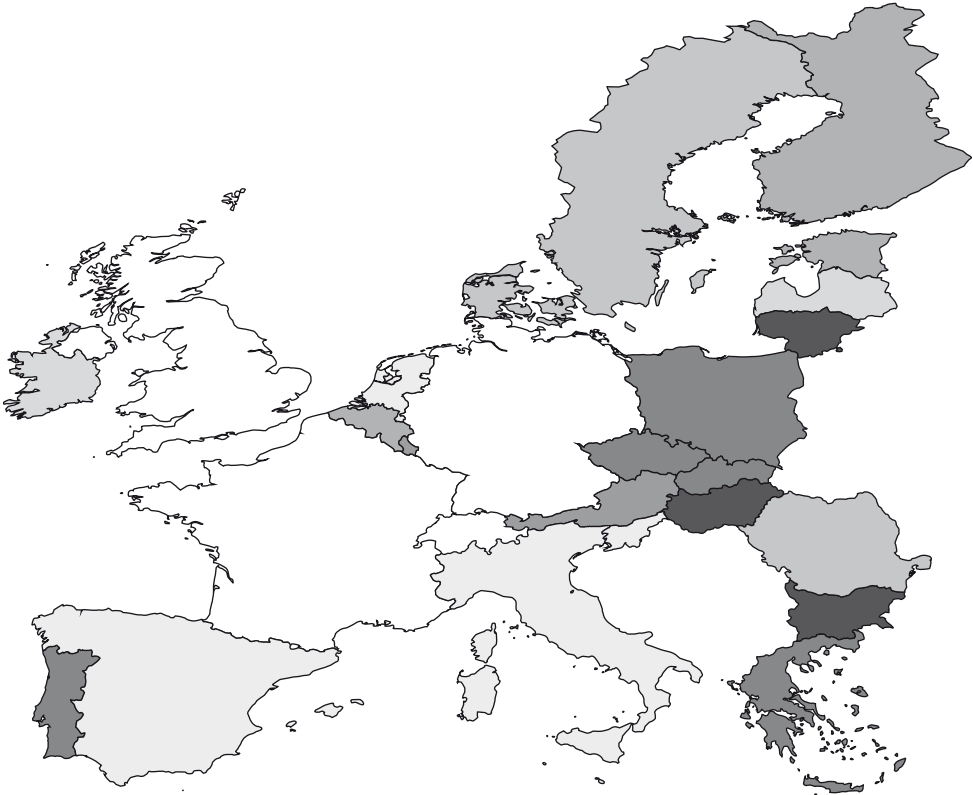
A hatalmi indexek változása néhány kiemelt ország esetében, 2010–2060 (százalék)

Ország	Shapley–Shubik			Ország	Banzhaf		
	reform	népesség	összesen		reform	népesség	összesen
Egyesült Királyság	27	21	54	Málta	67	6	77
Németország	72	−15	45	Szlovénia	42	3	45
Franciaország	28	12	43	Lettország	43	1	45
Olaszország	21	−3	17	Ciprus	30	8	41
...	...	...	..	Észtország	34	4	39
Luxemburg	−30	7	−25	Luxemburg	26	8	36
Ausztria	−29	4	−26	Egyesült Királyság	15	17	35
Portugália	−23	−6	−27	Franciaország	15	10	27
Szlovákia	−31	4	−28	Németország	45	−13	26
Görögország	−28	−1	−29	...	...	...	...
Lengyelország	−18	−15	−31	Görögország	−22	−3	−24
Csehország	−33	−5	−36	Bulgária	−22	−8	−29
Magyarország	−35	−7	−40	Csehország	−25	−5	−29
Litvánia	−39	−8	−44	Magyarország	−26	−6	−31
Bulgária	−36	−13	−44	Lengyelország	−28	−20	−42

nyesek, de ez a több mint 134 millió nyerő koalíció közül mindössze 2500 többletet jelent. Az eredmények részleteit az *F1–F3. táblázat* tartalmazza, míg a *2. táblázat* a legnagyobb változásokat emeli ki. A táblázat tulajdonképpen két azonos szerkezetű, de egymástól független táblázatból áll: az első a Shapley–Shubik-, a második a Banzhaf-index alapján mért változásokat mutatja. Mindkét esetben feltüntetjük a szavazási súlyok megváltoztatásából adódó azonnali változást, a következő közel 50 év demográfiai folyamatainak hatását, illetve ezek együttesét (tulajdonképpen szorzatát). A Shapley–Shubik-indexek változását egy kartogram segítségével is illusztráltuk az *1. ábrán*.

1. ábra

A Shapley–Shubik-indexek változása

Megjegyzés: a kartogramon az egyes országok területe az index változásával arányosan hizlalt, a világos országok indexe nőtt, a sötétkéé csökkent.

Igazságosság

A nizzai rendszerben hatalmas különbségek vannak az egyes uniós polgárok érdekérvényesítő ereje között. Egy luxemburgi vagy máltai állampolgárnak körülbelül hússzor akkora a befolyása, mint német társainak. Érdekes módon éppen az előbbi országok kapják az EU-tól a legnagyobb egy főre jutó (nettó) támogatást (*European Parliament [2010]*). A reform hatásait vizsgálva, némileg különböző eredményt kapunk a Shapley–Shubik-, illetve a Banzhaf-index használatával. Mindkét esetben javul Németország befolyása,

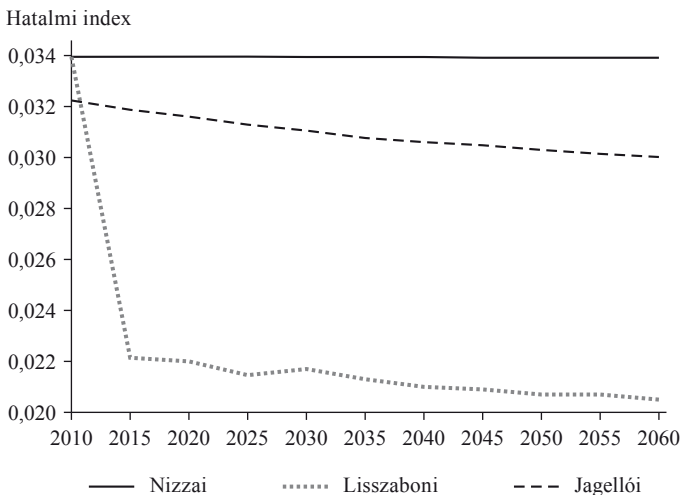
sőt az előbbinél Spanyolország, utóbbinál Franciaország és Lengyelország, illetve az Egyesült Királyság is rosszabb helyzetbe kerül 2060-ra. Míg azonban a Shapley–Shubik-index esetében a két szélsőség közötti különbség körülbelül a felére csökken, az utóbbi sokkal kedvezőbben kezeli a kis országokat, amelyeknek az eddig is aránytalanul nagy befolyása nemhogy csökkenne, de tovább nő, és ezzel növekszik – közel másfélszeresére – a különbség is.

Magyarország befolyása

Egy reformnak szükségszerűen vannak nyertesei és vesztesei. Mint már említettük, a nagy országok befolyása növekszik, közelebb kerül az általuk képviselt népességarányhoz, illetve – némileg meglepő módon – a kis országok Banzhaf-indexe is nő, mindez természetesen a közepes országok, köztük Magyarország rovására. A változások két elemre bonthatók: egyrészt bevezetnek egy új szavazási rendszert, másrészt ez a szavazási rendszer a továbbiakban a népességi adatokon alapszik (a nizzai szabályok mellett ezeknek csak a nagy országok esetében volt jelentőségük), ami különösen kedvezőtlenül érinti a csökkenő népességű országokat, köztük – ismét – Magyarországot. Bár a népesség változása független az EU alapszerződéseitől, és egy ország kezében rengeteg olyan ösztönző van, ami akár a szaporulatot, akár a bevándorlást növelheti, a döntés mégis a népességváltozás, tehát ezeknek a hosszú távú trendeknek az ismeretében született, így a szerződés értékelésekor ezeket is figyelembe kell venni. Ráadásul a népességváltozás csak részben magyarázza a hatalmi indexek változását. Bár Észtország lakossága gyorsabban fogy, mint Magyarorszáé, Magyarország befolyása csökken, ugyanakkor Észtorszáé folyamatosan nő. Magyarország befolyását tekintve tehát mind rövid, mind hosszú távon rosszul jár (2. ábra), összességében több mint 35 százalékot veszít relatív befolyásából, és ezzel a legnagyobb vesztesek közé tartozik. Bár a matematikailag igazságos jagellói kompromisszumnál jelenlegi befolyása nagyobb, tehát némi csökkenés indokolható, az elfogadott javaslat túlló a célon.

2. ábra

Magyarország befolyásának várható változása a nizzai, a lisszaboni és a jagellói kompromisszum szerint (Shapley–Shubik-indexek)

Magyarország Banzhaf-értéke nő, azaz nő az *I*-hatalma, más szóval nő annak a valószínűsége, hogy Magyarország döntéseket hozhat. Sajnos a normalizált Banzhaf-érték már csökken, tehát közben mások döntési képessége nagyobb arányban nő. Ha tehát a célunk bizonyos változások elérése, akkor a lisszaboni szerződés döntési mechanizmusai előrelépést jelentenek. Tudomásul kell azt is vennünk, hogy közben sokkal több döntés születik majd Magyarországon nélkül. Mivel az ország Shapley–Shubik-indexe csökken, ha a hatalmat díjként fogjuk fel, és az abból való részesedést vizsgáljuk, akkor egy igen kedvezőtlen változásról kell beszámolnunk. Ezt a megközelítést kell alkalmaznunk, ha például az EU-költségvetés felosztását vizsgáljuk. Merész következtetésnek tűnhet azt mondanunk, hogy a befolyásunk 35 százalékos csökkenése a Magyarországnak szánt EU-források hasonló arányú csökkenését vonja maga után – több száz milliárdos veszteséget okozva –, ha azonban az egyes országok képviselői mindig az országuk érdekei szerint szavaznak, akkor hosszabb távon erre kell számítanunk. Amikor egy szavazó dönt, akkor a döntésével egy saját magára kedvező kimenetelt választ. Aki gyakrabban kerül ilyen helyzetbe, az gyakrabban dönthet a maga számára kedvező módon. Mint azt *Holler–Packel* [1983] részletesen tárgyalja, egyes esetekben Magyarország lehet szerencsés, és részesülhet egy kedvező döntésből, amikor amúgy ebben a döntésben nincs is szerepe. Olyan helyzetekre kell gondolni, ahol Magyarország támogat egy javaslatot, de nem kritikus a koalíció számára. Sajnos, számítani lehet arra, hogy „természetes” szövetségesei, a hasonló helyzetben levő szegény és keleti országok sem jártak igazán jól a változásokkal.

Az EU költségvetésének legnagyobb haszonélvezői érdekes módon egytől egyig a reform vesztesei, összesített Shapley–Shubik-indexük értéke 40-ről 28 százalékra csökken, miközben a legnagyobb befizetőké 29 százalékról 35 százalékra növekszik. Az ország szempontjából külön érdekes, hogy a közép-kelet-európai országok (a visegrádi országok, Románia és Bulgária) jelenleg a pozitív döntések közel negyedét, míg a vizsgált periódus végére már csak *hatodát* határozzák meg.

Értékelés

A lisszaboni szerződés egyik célja, hogy csökkentse az Európai Unió – egyre bonyolultabbá váló döntéshozatala miatti – tehetetlenségét. A reformnak ez a része egyértelmű siker, hiszen közel hatszor könnyebbé vált a döntéshozatal. Ugyanakkor célként fogalmazódott meg egy igazságosabb döntési mechanizmus, amelyben a különböző tagállamok polgárai azonos befolyással rendelkeznek az európai uniós törvénykezésre. Itt a siker már mérsékelt, bár a pontos hatás függ a használt hatalmi mértéktől és az alkalmazott egyenlőségfogalomtól. Általában elmondhatjuk, hogy a változás elsősorban a nagy országok befolyását növelte, legrosszabbul pedig a közepes, Magyarország méretű országok jártak.

Mit tehetünk a károk enyhítésére? A hosszas tárgyalások eredményeképpen megszületett lisszaboni szerződés megváltoztatására nem nagyon van esély, annál is kevésbé, mert a sok kis és közepes országból álló többség érdeke ellenére született meg, ugyanakkor az új szabályok szerint a változás kedvezményezettjei már rendelkeznek annyi szavazattal, ami elegendő a változások visszafordításának vagy általában a megszerzett jogok csorbításának megakadályozásához.

Az elmúlt 50 év alatt az Európai Unió sokat változott. Bár a bővítés lendülete várhatóan csökken, nem zárhatjuk ki új országok csatlakozását. Érkezésük teljesen felboríthatja a számításokat, de elemzésünk fő következtetéseit nem befolyásolja. Így egyetlen mód a szabályok által meghatározott ösztönzők szerinti cselekvés lehet. Ha a döntési képességet jelentősen befolyásolja a népesség, akkor a korábbiaknál sokkal több figyelmet kell fordítanunk a demográfiai folyamatokra, mind a gyermekvállalásra, mind pedig a migrációs mozgásokra.

Hivatkozások

- BALOG DÓRA–BÁTYI TAMÁS LÁSZLÓ–CSÓKA PÉTER–PINTÉR MIKLÓS [2011]: Tőkeallokációs módszerek és tulajdonságaik a gyakorlatban. *Közgazdasági Szemle*, 53. évf. 7–8. sz. 619–632. o.
- BANZHAF, J. F. I. [1965]: Weighted Voting Doesn't Work. *A Mathematical Analysis*. Rutgers Law Review, 19.317–343. o.
- COLEMAN, J. S. [1971]: Control of Collectives and the Power of a Collectivity to Act. Megjelent: *Lieberman, B.* (szerk.): *Social Choice*. Gordon and Breach, New York, 192–225. o.
- EUROPEAN PARLIAMENT [2010]: Definitive adoption of the European Union's general budget for the financial year 2010. *Official Journal of European Union*, L 64. Vol. 53. 1. o.
- EUROSTAT [2009]: EUROPOP2008. Convergence Scenario, National Level, Population projections. [tps00002] <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcod e=tps00002&plugin=0>.
- FELSENTHAL, D. S.–MACHOVER, M. [1998]: *The Measurement of Voting Power: Theory and Practice, Problems and Paradoxes*. Edward Elgar, Cheltenham.
- FELSENTHAL, D. S.–MACHOVER, M. [2001]: The Treaty of Nice and qualified majority voting. *Social Choice and Welfare*, Vol. 18. No. 3. 431–464. o.
- FELSENTHAL, D. S.–MACHOVER, M. [2004]: A Priori Voting Power: What Is It All About? *Political Studies Review*, Vol. 2. No. 1. 1–23. o.
- FELSENTHAL, D. S.–MACHOVER, M. [2007]: Analysis of QM Rule adopted by the Council of the European Union, Brussels, 23 June 2007. LSE Research Online, London.
- GÁCS JÁNOS [2005]: A lisszaboni folyamat – egy hosszú távú stratégia rejtélyei, elméleti problémái és gyakorlati nehézségei. *Közgazdasági Szemle*, 52. évf. 3. sz. 205–230. o.
- GEORGE, M. V.–SMITH, S. K.–SWANSON, D. A.–TAYMAN, J. [2004]: Population Projections. Megjelent: *Siegel, J. S.–Swanson, D. A.* (szerk.). *The methods and materials of demography*. Elsevier Academic Press, San Diego, 561–601. o.
- GRIMMETT, G. R. [2011]: European Apportionment via the Cambridge Compromise. *Mathematical Social Sciences*, <http://dx.doi.org/10.1016/j.mathsocsci.2011.10.003>.
- GRIMMETT, G. R.–OELBERMANN, K. F.–PUKELSHEIM, F. [2011]: A Power-Weighted Variant of the EU27 Cambridge Compromise. *Mathematical Social Sciences*, <http://dx.doi.org/10.1016/j.mathsocsci.2011.11.001>.
- HOLLER, M. J.–PACKEL, E. W. [1983]: Power, Luck and the Right Index. *Journal of Economics*, Vol. 43. No. 1. 21–29. o.
- KÓCZY Á. LÁSZLÓ [2008]: Strategic Power Indices: Quarrelling in Coalitions Strategic Power Indices: Quarrelling in Coalitions. <http://ideas.repec.org/p/has/discpr/0820.html>.
- KÓCZY Á. LÁSZLÓ [2009]: Measuring Voting Power: The paradox of new members vs. the null player axiom. Megjelent: *Rudas, I. J.–Fodor, J.–Kacprzyk, J.* (szerk.): *Towards Intelligent Engineering and Information Technology*. Springer, Berlin, 67–78. o.
- KÓCZY Á. LÁSZLÓ [2010a]: Power Indices with Endogenously Selected Infeasible Coalitions. <http://ideas.repec.org/p/pkk/wpaper/1001.rdf.html>.
- KÓCZY Á. LÁSZLÓ [2010b]: Strategic Aspects of the 1995 and 2004 EU Enlargements. *Group Decision and Negotiation*, Vol. 19. No. 3. 267–277. o.
- KÓCZY Á. LÁSZLÓ [m. a.]: Beyond Lisbon: Demographic trends and voting power in the European Union Council of Ministers. *Mathematical Social Sciences*, megjelenés alatt.
- KÓCZY Á. LÁSZLÓ–PINTÉR MIKLÓS [2011]: Az ellenzék ereje – általánosított súlyozott szavazási játékok. *Közgazdasági Szemle*, 58. évf. 6. sz. 543–551. o.
- LEECH, D. [2002]: Designing the Voting System for the Council of the European Union. *Public Choice*, Vol. 113. No. 3–4. 437–434. o.
- LISSZABONI... [2007]: Lisszaboni szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról (2007/c 306/01) 50. évf. 2007. december 17. *Az Európai Unió Hivatalos Lapja*, C 306/1.
- PENROSE, L. S. [1946]: The Elementary Statistics of Majority Voting. *Journal of the Royal Statistical Society*, Vol. 109. No. 1. 53–57. o.
- PINTÉR MIKLÓS [2009]: A Shapley-érték axiomatizálásai. *Alkalmazott Matematikai Lapok*, 26. 289–315. o.
- SHAPLEY, L. S. [1953]: A Value for n-Person Games. Megjelent: *Kuhn, H. W.–Tucker, A. W.* (szerk.):

- Contributions to the Theory of Games II. Princeton University Press, 307–317. o.
- SHAPLEY, L. S.–SHUBIK, M. [1954]: A Method for Evaluating the Distribution of Power in a Committee System. *The American Political Science Review*, Vol. 48. No. 3. 787–792. o.
- SOLYMOSSI TAMÁS [2009]: Kooperatív játékok. *Magyar Tudomány*, 5. 547–558. o.
- TURNOVEC, F. [2008]: National, Political and Institutional Influence in European Union Decision Making. *AUCO Czech Economic Review*, Vol. 2. No. 2. 154–173. o.
- ŻYCZKOWSKI, K.–SŁOMCZYŃSKI, W. [2004]: Voting in the European Union. The Square Root System of Penrose and a Critical Point. <http://arxiv.org/ftp/cond-mat/papers/0405/0405396.pdf>.

Függelék

F1. táblázat

Népesség-előrejelzések
(százezer főre kerekítve)

Ország	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050	2055	2060
Ausztria	84	86	87	89	90	91	91	91	91	91	90
Belgium	108	111	113	115	117	119	120	121	122	122	123
Bulgária	76	74	72	70	68	65	63	61	59	57	55
Ciprus	8	9	10	10	11	11	12	12	13	13	13
Csehország	104	105	105	105	104	103	102	100	99	97	95
Dánia	55	56	57	57	58	59	59	59	59	59	59
Egyesült Királyság	620	638	657	675	692	707	720	733	745	756	767
Észtország	13	13	13	13	13	12	12	12	12	12	11
Finnország	53	54	55	55	56	56	55	55	54	54	54
Franciaország	626	642	656	668	680	690	699	706	710	714	718
Görögország	113	115	116	116	116	116	116	115	114	113	111
Hollandia	165	167	169	171	172	173	172	171	169	167	166
Írország	46	51	54	57	59	61	62	64	65	67	68
Lengyelország	381	381	380	376	370	361	352	343	333	322	311
Lettország	22	22	22	21	20	20	19	19	18	17	17
Litvánia	33	33	32	32	31	30	29	28	27	26	25
Luxemburg	5	5	6	6	6	6	7	7	7	7	7
Magyarország	100	100	99	98	97	95	94	92	91	89	87
Málta	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Németország	821	819	815	809	802	791	778	762	745	726	708
Olaszország	600	609	614	617	619	620	620	618	612	604	594
Portugália	107	109	111	112	113	114	115	115	114	114	113
Románia	213	211	208	205	200	196	192	187	181	176	169
Spanyolország	467	494	511	521	527	530	533	534	532	527	519
Svédország	93	96	99	101	103	104	105	106	107	108	109
Szlovákia	54	54	54	54	53	52	51	50	49	47	45
Szlovénia	20	21	21	20	20	20	20	19	19	18	18
Összesen	4994	5077	5138	5178	5199	5207	5201	5184	5153	5110	5057
62 százalék	3096	3148	3186	3210	3223	3228	3225	3214	3195	3168	3135
65 százalék	3246	3300	3340	3366	3379	3385	3381	3370	3349	3322	3287

Forrás: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00002&plugin=1>.

F2. táblázat
A tagállamok Shapley–Shubik-indexe (százalék)

Ország	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050	2055	2060
Ausztria	2,81	1,99	1,98	2,01	1,98	2,02	2,04	2,05	2,06	2,07	2,08
Belgium	3,40	2,38	2,37	2,41	2,38	2,44	2,47	2,49	2,52	2,55	2,56
Bulgária	2,81	1,81	1,79	1,72	1,75	1,70	1,66	1,63	1,61	1,59	1,57
Ciprus	1,10	0,82	0,82	0,83	0,83	0,85	0,86	0,88	0,88	0,90	0,91
Csehország	3,40	2,29	2,28	2,25	2,26	2,24	2,22	2,22	2,20	2,19	2,17
Dánia	1,95	1,54	1,53	1,53	1,53	1,55	1,57	1,57	1,58	1,59	1,60
Egyesült Királyság	8,71	11,09	11,11	11,59	11,33	11,84	12,12	12,38	12,68	13,03	13,40
Észtország	1,10	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	0,87	0,88	0,88	0,89	0,89
Finnország	1,95	1,51	1,50	1,50	1,50	1,52	1,52	1,51	1,52	1,51	1,52
Franciaország	8,71	11,17	11,20	11,45	11,31	11,60	11,77	11,95	12,11	12,28	12,47
Görögország	3,40	2,44	2,43	2,42	2,43	2,42	2,42	2,43	2,43	2,43	2,42
Hollandia	3,67	3,26	3,27	3,30	3,28	3,32	3,33	3,32	3,32	3,30	3,28
Írország	1,95	1,46	1,45	1,53	1,49	1,56	1,60	1,62	1,65	1,68	1,72
Lengyelország	7,99	6,52	6,53	6,34	6,45	6,21	6,06	5,92	5,80	5,67	5,53
Lettország	1,10	1,01	1,01	0,99	1,01	0,99	0,99	0,98	0,98	0,98	0,97
Litvánia	1,95	1,19	1,18	1,15	1,16	1,15	1,13	1,12	1,12	1,11	1,10
Luxemburg	1,10	0,77	0,76	0,77	0,77	0,78	0,78	0,80	0,81	0,81	0,82
Magyarország	3,40	2,21	2,20	2,15	2,17	2,13	2,10	2,09	2,07	2,07	2,05
Málta	0,81	0,75	0,75	0,74	0,74	0,75	0,75	0,76	0,76	0,77	0,78
Németország	8,76	15,04	15,12	14,51	14,79	14,23	13,95	13,64	13,32	13,03	12,72
Olaszország	8,70	10,53	10,54	10,45	10,49	10,40	10,38	10,36	10,33	10,28	10,20
Portugália	3,40	2,35	2,34	2,36	2,35	2,38	2,39	2,42	2,43	2,43	2,44
Románia	3,98	3,97	4,01	3,87	3,93	3,77	3,71	3,65	3,58	3,50	3,43
Spanyolország	8,04	8,35	8,34	8,60	8,51	8,61	8,62	8,64	8,65	8,64	8,61
Svédország	2,81	2,14	2,13	2,19	2,17	2,22	2,24	2,26	2,29	2,31	2,34
Szlovákia	1,95	1,51	1,50	1,48	1,49	1,47	1,46	1,45	1,44	1,44	1,42
Szlovénia	1,10	1,00	0,99	0,98	0,99	0,99	0,99	0,99	0,98	0,99	0,98

F3. táblázat
Normalizált Banzhaf-indexek és a pozitív döntési képesség (százalék)

Ország	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050	2055	2060
Ausztria	3,09	2,55	2,56	2,56	2,57	2,58	2,57	2,58	2,58	2,58	2,58
Belgium	3,68	2,84	2,86	2,86	2,87	2,89	2,89	2,90	2,90	2,90	2,92
Bulgária	3,09	2,40	2,34	2,34	2,32	2,29	2,27	2,25	2,23	2,22	2,21
Ciprus	1,25	1,63	1,65	1,65	1,67	1,68	1,70	1,72	1,74	1,75	1,76
Csehország	3,68	2,77	2,75	2,75	2,73	2,71	2,69	2,67	2,66	2,64	2,63
Dánia	2,18	2,19	2,19	2,19	2,21	2,22	2,22	2,23	2,23	2,24	2,25
Egyesült Királyság	7,78	8,93	9,26	9,26	9,43	9,61	9,76	9,94	10,13	10,31	10,48
Észtország	1,25	1,68	1,68	1,68	1,69	1,69	1,70	1,72	1,73	1,74	1,74
Finnország	2,18	2,17	2,17	2,17	2,18	2,18	2,18	2,18	2,18	2,19	2,20
Franciaország	7,78	8,98	9,17	9,17	9,28	9,39	9,51	9,61	9,71	9,81	9,91
Görögország	3,68	2,89	2,87	2,87	2,86	2,85	2,85	2,83	2,82	2,81	2,80
Hollandia	3,97	3,51	3,51	3,51	3,50	3,48	3,45	3,43	3,39	3,37	3,36
Írország	2,18	2,13	2,19	2,19	2,22	2,24	2,26	2,28	2,30	2,33	2,35
Lengyelország	7,42	5,35	5,05	5,05	4,91	4,76	4,61	4,49	4,39	4,32	4,28
Lettország	1,25	1,78	1,77	1,77	1,77	1,78	1,78	1,79	1,79	1,79	1,81
Litvánia	2,18	1,92	1,90	1,90	1,90	1,89	1,89	1,89	1,89	1,89	1,89
Luxemburg	1,25	1,58	1,60	1,60	1,61	1,62	1,65	1,66	1,67	1,69	1,70
Magyarország	3,68	2,71	2,67	2,67	2,65	2,62	2,61	2,59	2,58	2,56	2,55
Málta	0,94	1,57	1,57	1,57	1,59	1,60	1,61	1,63	1,64	1,65	1,67
Németország	7,78	11,31	10,98	10,98	10,82	10,65	10,47	10,29	10,13	9,95	9,79
Olaszország	7,78	8,56	8,55	8,55	8,55	8,58	8,60	8,62	8,61	8,59	8,54
Portugália	3,68	2,82	2,83	2,83	2,83	2,83	2,84	2,83	2,82	2,82	2,82
Románia	4,26	4,04	3,91	3,91	3,82	3,74	3,67	3,60	3,52	3,46	3,39
Spanyolország	7,42	7,10	7,36	7,36	7,42	7,49	7,56	7,63	7,68	7,71	7,68
Svédország	3,09	2,66	2,70	2,70	2,72	2,72	2,73	2,74	2,75	2,76	2,78
Szlovákia	2,18	2,17	2,16	2,16	2,15	2,14	2,13	2,13	2,13	2,11	2,10
Szlovénia	1,25	1,77	1,76	1,76	1,77	1,78	1,79	1,79	1,80	1,80	1,82
Döntési képesség	2,03	12,80	12,70	12,70	12,71	12,69	12,69	12,69	12,67	12,67	12,71